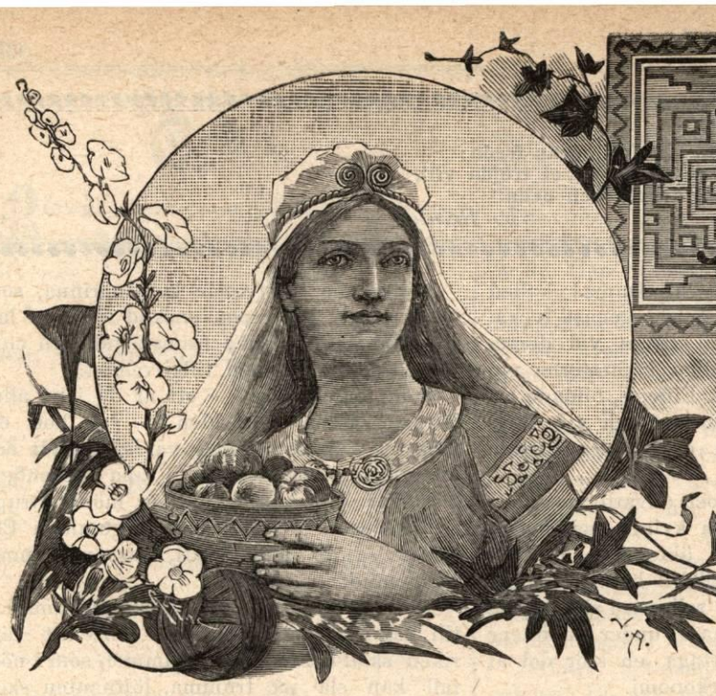

IDUN

PRAKTISK VECKOTIDNING FÖR KVINNAN OCH HEMMET

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktiebolag

N:r 49 (312) Fredagen den 8 december 1893. 6:te årg.

Prenumerationspris pr år:	Byrå:	Redaktör och utgifvare:	Utgifningstid:	Annonspris:
Idun med Modetidning och kolorerade planscher ..... kr. 9: — Idun m. Modet. utan kol. pl. » 7: 50 Idun ensam ..... » 5: —	Klara v. Kyrkogata 7, 2 tr (Aftonbladets hus.) Prenumeration sker å alla postanstalter i riket.	FRITHIOF HELLBERG. Träffas å byrån kl. 12—1. Allm. Telef 61 47	hvarje helgfri fredag. Lösnummerspris 15 öre (lösn:r endast för kompletteringar)	35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» o. »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjadt tiotal stafv. Utländska annons. 70 öre pr nonp.-rad.

Therèse Elfforss.

I våra dagar rullar Thespiskärran på vingade snälltågshjul snabbt och lätt genom land och rike. Det ena teatersällskapet i landsorten aflöser det andra, farande från stad till stad på kort tid, »turnéer» ila blixtsnabbt fram och åter, och hvarken hufvudstadens egna artister eller ens utlandets stora stjärnor försmå att då och då hedra äfven den svenska landsorten med ett besök.

De vidgade kommunikationerna ha ock vidgat möjligheterna att i landsorten få se god dramatisk konst och verkligt goda konstnärer, och den svenska landsortsteatern räknar i våra dagar många namn, som icke ställas i skuggan af hufvudstadens berömdheter.

I gamla dagar var det i mycket annorlunda. Väl lysa ännu i vår teaterhistoria rätt många namn på framstående landsortsskådespelare och skådespelerskor, som höllo konstens fana högt i de uthus och på de vindar, som förr i världen skänkte rum åt Thalia i mången svensk landsortsstad. Men »landsortsteatern» var likväl något helt annat då, själfva institutionen hade ett annat kynne, en annan karaktär. Man åkte efter gästgifvareskjuts och spelade i lador, det var skralt med både dekorationer och »regie», men »blixtturnéer» voro icke uppfunna och den moderne teatertapetseraren hade icke skämt bort publiken. Skådespelarne togos emot hvart de kommo som efterlängtade, sällsynta gäster, och var det än ofta klent med både konsten och recetterna, så spelade de likväl in sig i publikens hjärta och vänskap, och de bästa af dem vunno en popularitet öfver landet, som få af dem kunna skryta af, som nu lysa och försvinna på den svenska landsortsscenen.

De bästa af dem! De populäraste af dem! Ja, till dem hörde i främsta rummet den kvinna, hvilkens bild Idun i dag meddelar. Hvem från Ystad till Haparanda, i Sveriges landsort som i broderlandet Finland, minnes icke Therèse Elfforss —

Den sig åt brödet fröjda vill,
Må degen väl bereda;
Den sig åt fältet fröjda vill,
Må det för ogräs freda;
Den sig åt lifvet fröjda vill,
Må arbeta och beda.

R. Reinick.

den fryntliga, säkra teaterdirektrisen, som i tjugu år med aldrig sviktande redbarhet, klokhet, skicklighet och energi ledt ett af våra största och bästa landsortssällskap, den ypperliga skådespelerskan, som i nära ett hälft sekel tillhört denna samma landsortsscen, den präktiga »gumman Elfforss», som kan se tillbaka på en lycklig teaterbana — femtiofem år lång, och som, hvart hon kommit i landsorten, alltid hälsats med den uppriktiga glädje en efterlängtad kär gäst väcker.

Vi äro säkra om, att de fryntliga dragen skola, när de nu meddelas i Idun, i månget hem väcka glada minnen och framkalla många tacksamma hågkomster, minnen af kraftiga lifsbilder dem Therése Elfforss framställt från scenen, ömsom humoristiska, ömsom rörande, komiska ibland, tragiska äfven, men alltid skurna ut ur det verkliga lifvet, träffande och karaktäristiska.

*

Femtiofem år vid teatern! Femtiofem år mellan kuliss och ramp, mellan diktade och verkliga intriger, sträfvanden, bekymmer och arbete — och ändå ha kroppen spänstig och själ och sinne friska som i ungdomens år, se där ett konststycke, som icke många göra Therése Elfforss efter.

Femtiofem år! Det är ju ett helt människolif.

Född den 30 november 1823 — just i dagarne 70 år — var Therése Öberg således icke stort mer än 13 år, då hon i februari månad 1837 tog sina första steg på tiljan. Det var på kungliga teatern detta skedde, och det var som balettelev den lilla Therése först visade sig för publiken. För tjugufyra skilling banko pr spelkväll traskade den lilla Therése från Tantos höjder ända ner till det gamla konsttemplet vid Gustaf Adolfs torg för att där ikläda sig balettängelns tarlatan och oklackade små sidenskor.

Det såg en stund ut som om den lilla skulle blifvit en stjärna i Terpsichores rike. Hennes ungdom och fägring fäste strax uppmärksamheten vid henne, och hennes anlag för den luftiga konsten ingåfvo gamle Selinder, som då var kungl. teaterns balettmästare, de största förhoppningar. Hon fick också, ehuru blott elev sedan kort tid, uppträda i första ledet af corps de ballet vid de tillfällen, då det gällde att med ungdom och behag fylla den bakgrund; mot hvilken alla tiders ballettdrottning, den strålande Taglioni, lyste.

Men gubben Selinder, som fick se så många af sina bästa elever öfvergifva Terpsichore för Thalia, miste också inom kort Therése Öberg.

Kapten Lindeberg hade lyckats få till stånd sin »Nya Teater», den nuvarande Dramatiska teatern öfver hvars scen hans bild ännu hänger, men knappast hans entusiastiska anda ännu sväfvar.

Det var 1842 kapten Lindeberg invigde sin nya teater, och den unga Therése Öberg erhöll engagement samma år. Hon debuterade därstädes den 13 februari 1842 i en liten enaktspjes af Dumas kallad »Ankans man» och gjorde genast lycka. Hon stannade dock ej länge vid denna scen. En af de manliga kamraterna vid Lindebergs trupp, L. E. Elfforss, bildade ett eget sällskap för landsorten, och vid detta erhöll Therése Öberg engagement redan 1845.

Nu började ett nytt och allvarligare skede i hennes lif både som kvinna och-konstnärinna. Snart genom äktenskap förenad med direktör Elfforss tillföll henne att uppbära de mest betydande rollerna i sällskapets repertoar och att senare under mannens sjuklighet äfven öfvertaga en stor del af truppens ledning och ekonomi.

Men hon var värfvet vuxen, och mycket genom henne förvärfvade det Elfforsska sällskapet det högt ansedda namn, som aldrig lämnade detsamma.

Ar 1869 afled direktör Elfforss, och änkan öfvertog nu ensam ledningen af sällskapet, som hon, med ett kort afbrott 1882, bibehöll ända till ,år 1889, då hon öfvergick till Aug. Lindbergs stående teater i Göteborg.

På denna scen uppträdde hon också för* sista gången den 27 febr. 1892 — femtiofem år efter hennes första steg på tiljan, som hon nu, mätt på både arbete och framgångar, för alltid lämnat för att hvila ut i skötet af sin sons, vågmästarens E. Elfforss familj.

*

Det är ett oerhördt rikt galleri af människoframställningar, som fru Elfforss skapat under denna långa teaterbana, ett galleri af rikt skiftande bilder inom dramats, den fina karaktärskomediens, de historiska skådespelens, de moderna problempjäsernas och lustspelens ram. De gamla teatervännerna skola ännu minnas hennes Jolanta, Esmeralda och hennes Amalia i »Trettio år af en spelares lefnad». De hafva heller icke glömt hennes tjusande Adrienne Lecouvreur, hennes stolta Pompadour, Adéle Miiller i »Den farliga tanten,» Gabrielle i »Smädeskrifvåren» och hennes markisinna i »Markisinnans ungdomsminnen».

De, som sett henne i dessa roller, tala ännu med värme om det spirituella i hennes framställning, den fulländade finheten i detaljarbetet och den spänstiga liflighet, som präglade allt hvad hon gjorde.

Och rollerna från ett senare skede! Hur lifligt stå icke än för mitt minne hennes präktiga Margareta Lejonhufvud i »Kung Märta», hennes Celeste i »Från Amerika», hennes rikt humoristiska »Mutter på tuppen» i »Fredman och Ulla Vinblad», hennes »Änkan Sillery», och kanske framförallt hennes friska, hurtiga, på kornet tagna Lona Hessel i »Samfundets stötter».

Allt hvad hon rörde vid fick under hennes händer lif. Hon hade gnistan, och ända in i slutet af sin långa teaterbana förmådde hon att ge eld och lif, saft och must åt sina framställningar.

*

Både som utöfvande konstnärinna, som teaterledare och som enskild person har fru Elfforss varit lika framstående och vunnit allas aktning och tillgifvenhet.

Som teaterledare — ett af de icke allra lättaste yrken i världen — var hon ett mönster. Intet sällskap var så aktadt och ansedt som hennes — i alla afseenden. Det var på sin tid en liten mönstertrupp i landsorten. Också förde »gumman Elfforss» spiran med kraft, fast på samma gång mildt.

Det lär stå i en gammal proklamation till härеn af salig Karl den tolfte att »fänriken skall vara en lång drummel, som i nödfall kan slå på trumma, löjtnanten skall vara en s- -e, men kaptenen som en far för sitt kompani.»

Vid den Elfforsska truppen fanns det för ett femtontal år tillbaka en ung fänrik, »som i nödfall kunde skrifva roler eller öfversätta pjäser,» där fanns ock en löjtnantp men framförallt var kaptenen som en mor för sin trupp.

Sträng och barsk vid första anblicken, aldrig att leka med, när det gällde arbete och ansvar, voro där likväl värme i hjärtat och vänlighet i sinnet mot alla.

Till den Elfforsska truppen sökte sig ock den tiden gärna de unga konstadepter, som trodde sig i sitt hjärta ha en gnista af konstens heliga eld. Det var hos Therése Elfforss Aug. Lindberg tog sina första steg på den bana, där han sedan skördat så vackra framgångar, och många, många af dem, som nu äro framstående inom vår och Finlands teatervärld, ha i godt minne den allvarliga skolan hos gumman Elfforss. Många tacka henne ock i sitt stilla sinne för hennes ärliga och modiga kritik, som alltid sjöng ut. Sved det i början, gjorde det dock godt, och få äro de icke, som hon på det sättet lyckades vända åt andra banor.

Det är en af dessa senare, som nu vid gumman Elfforss sjuttionde år velat ge en liten blomma till födelsedagsfesten.

Aug. Blanche, hvars dödsdag vi firade nyss, på samma gång som Therése Elfforss födelsedag, skref en gång en liten skiss med titel »Talang och hjärta». Den lilla skissen handlar just om Therése Öberg, då än den lofvande dansösen.

Talang och hjärta — det säger allt. Det är hvad hon äger i hög grad och som gjort — det senare ej mindre än det förra — hennes lif ljust och lyckligt!

Gustaf Gul/berg.

När jag nalkas dimman på afstånd, förefaller den nästan så ogenomtränglig, som om den måste utestänga hvarje solstråle och fullkomligt innesluta mig i mörker. Men när jag kommer in i den, finner jag, till min angenäma öfverraskning, att jag misstagit mig, och att dimman var mycket lättare, än den syntes. Så är äfven förhållandet med lidandena här i världen; de äro i verkligheten icke så förskräckliga att genomtränga som en ängslig fantasi inbillat sig. ***Hervey.***

^ Fotogénhöket .PRIMUS »
Öfver *15,000* sålda på ett år.
Lika användbart *vinter* som *sommar.*
Brinner utan veke. Os-, sot- och rökfritt.

Fotogénktiket »PRIMUS»
B. A. Hjorth & C:0, os
6 Klara Norra Kyrkogata 6.

Ytterst bränslebesparande.
Fotogenen brinner i gasform.
Explosion omöjlig. Lätt att sköta.
Ingenifotogénutsvettnlng.